

VASILE ROJNEAC

**PĂRINTELE PROTOPOP
GAVRIL RELEA**

(1910-2005)

**UN VREDNIC SLUJITOR
AL LUI DUMNEZEU
ȘI AL NEAMULUI ROMÂNESC**

*Părintele Protopop Gavril Relea
(1910-2005)*

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2019

Cuprins

Cuvânt înainte	11
1. Repere bibliografice și structura lucrării	15
2. Viața și activitatea Părintelui Protopop Gavril Relea	23
2.1. Copilăria, anii de școală primară și secundară.....	24
2.2. Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj (1929-1933)	26
2.3. Slujirea preoțească de la Cluj	
– Parohia Cluj IV – Dâmbu Rotund	36
2.4. Părintele Gavril Relea și familia sa refugiată la Timișoara în timpul ocupației horthyste (1940-1944)	44
2.5. Părintele Gavril Relea, preot paroh la Parohia Prundu Bârgăului, protopop al Bistriței și al Plasei Prundu Bârgăului	60
2.6. Părintele Protopop Gavril Relea în atenția Securității din Bistrița și Cluj – condamnat la închisoare.....	72
2.7. Eliberarea din închisoare și reabilitarea Părintelui Gavril Relea.	
Procesul Consistoriului Eparhial Cluj (1963)	79
2.8. Părintele Gavril Relea, preot paroh la parohiile: Recea Cristur, Râscruci și Iclod	85
2.9. Pensionarea. Îmbisericit la Catedrala Arhiepiscopală din Cluj. Trecerea sa la cele veșnice	91

3. Opera teologică a Părintelui Protopop Gavril Relea	97
3.1. Teza de licență.....	99
3.2. Predici la duminici și sărbători.....	105
3.3. Poezii	138
3.4. Articole.....	143
3.5. Conferințe teologice	144
 4. Predicile Părintelui Protopop Gavril Relea.....	147
4.1. În revista teologică „Duh și Adevăr” (Timișoara)	147
4.2. În ziarul „Dacia” (Timișoara).....	178
4.3. În ziarul „Renașterea” (Cluj).....	345
4.4. În manuscris (în Arhiva Familiei Relea).....	346
 Concluzii	355
 Anexe	363
1. Carnet de cursuri. Academia Teologică Ortodoxă Română Cluj	363
2. Certificat (copie) de absolvire a Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj.....	374
3. Atestat de calificare preotească	375
4. Cerere de hirotonie către Preasfințitul Episcop Nicolae Ivan	376
5. Cercetarea canonică și caracterizarea preotului duhovnic	377
6. Declarație cu privire la căsătorie și ascultarea față de chiriarh.....	378
7. Jurământul de hirotonie	379
8. Certificat de hirotonie	380
9. Decizia Ministerului Cultelor și Artelor de înființare a Parohiei Cluj IV – Dâmbu Rotund	381
10. Decizia de numire provizorie la Parohia Prundu Bârgăului, jud. Bistrița-Năsăud	382
11. Cartea canonică de ieșire din cuprinsul Eparhiei Clujului	383
12. Certificat (copie) de licențiat al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cernăuți, refugiată la Suceava	384

13. Decizia Episcopiei Timișoara de numire ca preot duhovnic la spitalele din Timișoara	385
14. Certificat de serviciu, Parohia Deta, jud. Timiș – Torontal.....	386
15. Decizia de numire ca preot paroh la Parohia Prundu Bârgăului, jud. Bistrița-Năsăud.....	387
16. Certificat de investiție într-un iconom	388
17. Copia sentinței de condamnare la închisoare, Nr. 524/1959.....	389
18. Fișa matricolă (penală) a Părintelui Gavril Relea.....	390
19. Copia biletului de eliberare din închisoare (1963)	392
20. Procesul verbal al Consistoriului Eparhial Cluj. Decizia Nr. 6/1963 cu privire la reabilitarea și primirea în rândul clerului activ a Părintelui Gavril Relea	393
21. Cartea de Aur a Parohiei Ortodoxe Române Iclod	395
22. Certificat de investiție într-un iconom stavrofor	415
23. Cerere de pensionare	416
24. Decizia de pensionare	417
25. Cerere de îmbisericire la Catedrala Arhiepiscopală din Cluj.....	421
26. Certificat cu Titlul de cetățean de onoare al comunei Prundu Bârgăului	422
27. Certificat cu Titlul de cetățean de onoare al comunei Josenii Bârgăului	423
28. Carnet de muncă. Republica Populară Română	424
29. Poezia <i>Rugăciune</i>	430
30. Poezia <i>O scrisoare</i>	431
31. Poezia <i>Rugăciune pentru neam</i>	431
Bibliografie	433
Fotografii din Arhiva Familiei Relea.....	455

1. Repere bibliografice și structura lucrării

Până în prezent, în spațiul teologic ortodox nu există o lucrare care să detalieze viața și activitatea Părintelui Protopop Gavril Relea, însă, dacă ne gândim că Sfinția Sa a trăit 95 de ani, o vârstă patriarhală, nu putem trece cu vederea experiența de viață și realizările sale, consemnate sau neconsemnate în documentele și în lucrările de specialitate. Istoria, însă, a avut grijă ca viața sa să nu fie dată uitării și, la o cercetare mai amplă a acestui subiect, au ieșit la lumină o serie de documente, lucrări, interviuri, predici, articole și fotografii, toate acestea păstrând urmele pașilor Părintelui Gavril Relea prin istorie. Puține la număr, dar pline de informații prețioase, toate sursele menționate mai sus ni-l prezintă pe Părintele Gavril Relea ca fiind un om înzestrat de Dumnezeu cu multă putere de muncă, un preot adevărat, modest, înțelept, cinstit, blând, răbdător, foarte înțelegător, un om care și-a iubit foarte mult Țara și poporul, dar care a și suferit mult de pe urma celor două regimuri totalitare: horthyst (1940-1944) și comunist (1948-1989).

Cele mai prețioase informații despre viața Părintelui Gavril Relea le deținem de la fiica sa, Liana Benea, fost inginer, în vârstă de 84 de ani, care cu multă dragoste și cu durere în suflet, își amintește despre copilăria și viața petrecută alături de cei doi părinți ai săi: Părintele Gavril Relea și mama sa, Doamna Preoteasă Valeria Relea. Mărturiile dânzei ne-au fost de mare ajutor în acest demers, deoarece,

Respectiv, fie au confirmat cele menționate de noi prin intermediul bibliografiei existente, fie au corectat, acolo unde a fost cazul, posibilele greșeli strecurate, fără voie, în biografia părintelui său, astfel încât lucrarea de față să dețină adevărul istoric. Prin urmare, o primă sursă istoriografică ar fi însăși mărturia fiicei sale.

O altă componentă importantă a bibliografiei de specialitate o constituie documentele din *Arhiva Familiei Părintelui Gavril Relea*, puse la dispoziția noastră tot de către fiica sa, Liana Benea, acestea constând în: Carnetul de cursuri; Certificatul (copie) de absolvire a Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj; Atestatul de calificare preotească; Certificatul de hirotonie; Decizia din partea Ministerului Cultelor și al Artelor de înființare a Parohiei Cluj IV – Dâmbu Rotund; Cartea canonică de ieșire din Eparhia Clujului; Decizia Episcopiei Ortodoxe Române din Timișoara, prin care Părintele Relea era însărcinat cu îngrijirea bolnavilor aflați în spitalele de aici; Certificatul de serviciu eliberat de Oficiul Protopopesesc Ortodox Român din Ciacova, prin care se recunoștea activitatea desfășurată de către Părintele Gavril Relea în perioada de refugiu la Parohia Deta, jud. Timiș – Torontal, ca preot paroh; Certificatul (copie) de licențiat al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cernăuți, refugiată, pe atunci, la Suceava; Decizia de numire ca preot paroh în Parohia Prundu Bârgăului, jud. Bistrița-Năsăud; Certificatele de investire a părintelui întru „iconom” și „iconom stavrofor”; Certificatele cu „Titlul de cetățean de onoare” al comunelor Prundu Bârgăului și Josenii Bârgăului; Decizia de pensionare; Carnetul de muncă. Toate acestea le-am primit în original, precum și câteva fotografii de familie, reprezentând partea de documente inedite pe baza cărora vom reconstitui în mare parte biografia părintelui.

Tot la capitolul documente, le menționăm și pe cele păstrate în *Arhiva Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului*, pe care le-am cercetat, având binecuvântarea Înaltpreasfințitului Arhiepiscop și

Reș. Mitropolit Andrei Andreicuț, după cum urmează: Extras din Matricola cununaților; Cerere de ajutor financiar de la Eparhie, în calitate de catehet; Cerere de hirotonie către Preasfințitul Episcop Nicolae Ivan; Cercetarea canonică și caracterizarea preotului duhovnic; Declarație cu privire la căsătorie; Jurământul de hirotonie; Cerere de eliberare a actului de hirotonie; Adresa Ministerului Apărării Naționale – Inspectoratul Cercului Militar Alba Iulia; Cerere de eliberare a unui certificat din care să reiasă calitatea de slujitor a Părintelui Relea la Catedrala Episcopală din Cluj; de asemenea, tot aici se păstrează și actele de reabilitare a Părintelui Gavril Relea, emise de către Consistoriul Bisericesc și Tribunalul Militar din Cluj, după eliberarea din închisoare; câteva documente fac referire la lucrările demarate de Părintele Relea în parohiile: Prundu Bârgăului – demolarea casei parohiale vechi, repararea gardului din jurul bisericii, executarea picturii și sfințirea bisericii parohiale; Recea Cristur – finalizarea lucrărilor la biserica parohială și sfințirea ei, acordarea de sprijin financiar din partea Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, dar și din partea Patriarhiei Române; Iclod – împrejmuirea cimitirului cu gard, restaurarea bisericii monument istoric și de arhitectură, precum și finalizarea lucrărilor la noua biserică parohială; alte documente privesc cererea de pensionare a Părintelui Gavril Relea și îmbisericierea sa la Catedrala Arhiepiscopală din Cluj.

De asemenea, în *Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Dej* se păstrează Dosarul de pensionare a Părintelui Gavril Relea, documentele prezentând motivele obiective ale încetării activității pastoral-misionare, la jumătatea anului 1977; acestea au fost: împlinirea vârstei legale de pensionare, precum și diagnosticul de cardiopatie ischemică avansată și slăbirea treptată a auzului.

Alte documente inedite provin din *Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Recea Cristur*, și anume Cartea de Aur a Parohiei Recea Cristur, și din *Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Iclod* – Cartea de Aur a Parohiei Iclod.

În ceea ce privește literatura de specialitate existentă în spațiul românesc și care face referire la viața și activitatea pastoral-misionară a Părintelui Protopop Gavril Relea, vom menționa, pentru început, interviurile realizate de diferite personalități (bisericești și laice), care au avut onoarea și bucuria de a-l avea ca invitat pe părintele, spre sfârșitul vieții sale.

În acest sens, amintim de interviul Pr. Ioan Bizău, *Dialog între părintele Ioan Bizău și părintele Gavril Relea la împlinirea vârstei de 90 de ani*, din anul 2000, apărut, ca anexă, în lucrarea: *Postul Vechiului și Noului Legământ*, Cluj-Napoca, Editura Renașterea, 2010, pp. 80-110; de interviul dlui Constantin Dumitrescu, *Anotimpul sintezelor*, publicat în revista *Tribuna*, II (2003), nr. 9, pp. 18-19; de interviul dnei Maria-Elena Ganciu, *Dialog cu PC Prot. Stavrofor Gavril Relea*, publicat în ziarul *Renașterea*, XIV (2003), nr. 1, p. 2 și de interviul dnei Sânziana Demian, *Un duhovnic pe drumul Crucii: Părintele Gavril Relea*, publicat în revista *Formula AS*, XIII (2003), nr. 555(8), p. 19.

În toate aceste interviuri, practic, Părintele Relea își descrie, cu nostalgie, întreaga sa viață, începând cu: locul natal, familia, anii de școală primară și secundară, perioada studenției (ca teolog), căsătoria, începutul carierei eclesiastice și toate parohiile păstorite de dânsul, timp de 42 de ani, precum și toate necazurile și bucuriile de care a avut parte în tot acest timp. De asemenea, Sfinția Sa îi menționează pe toți episcopii din Eparhia Clujului, începând cu Preasfințitul Episcop Nicolae Ivan și sfârșind cu Înaltpreasfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Bartolomeu Valeriu Anania, toți având un rol însemnat în viața sa. Numai din aceste surse, foarte bogate în relatări, ani, evenimente, personalități eclesiastice și laice ș.a., se poate realiza, fără nicio problemă, o mare parte a biografiei sale.

De asemenea, informații prețioase referitoare la absolvirea Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj, prin „examenul general” și, mai apoi, prin „examenul de calificare preoțească”, despre intrarea în

rândurile clerului și păstoria sa în parohiile: Cluj IV – Dâmbu Rotund și Prundu Bârgăului, se pot afla în paginile ziarului *Renașterea* (Cluj), între anii: 1933-1950, dar și în vol. *Academia Teologică Ortodoxă Română Cluj. Zece ani în slujba Bisericii și Neamului* (1924-1934), publicat sub îngrijirea Arhid. Dr. Ioan Vască, la Institutul de Arte Grafice «Ardealul», 1934.

Nu este trecută cu vederea în cercetarea științifică nici perioada de refugiu a părintelui la Timișoara, în timpul ocupației horthyste (1940-1944), despre acest episod dramatic din viața sa amintindu-se în cinci lucrări de specialitate: Atanasie Bran, *Lupte și jertfe pentru Ardeal. De la Decebal la Dictatul de la Viena. Dezrobirea Ardealului de Nord*, Editura „Tribuna”, Brașov, 1944, p. 108; Ioan Ardeleanu, *Teroarea horthysto-fascistă în nord-vestul României, septembrie 1940 – octombrie 1944*, București, 1985, p. 78; Mihai Fătu, *Biserica Românească din nord-vestul țării sub ocupația horthystă, 1940-1944*, București, 1985, p. 96; Nicolae Corneanu, *Biserica Românească din nord-vestul țării în timpul perioadei horthyste*, București, 1986, p. 100; Gheorghe I. Bodea, Vasile T. Suci, Ilie I. Pușcaș, *Administrația militară horthystă în nord-vestul României – septembrie – noiembrie 1940*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1988, p. 286, iar în actele oficiale ale statului, în: Arhiva M.A.E., Fond Transilvania, 1940-1944, vol. 362, f. 236.

Întreaga activitate pastoral-misionară, filantropică și culturală desfășurată la Timișoara, în calitate de secretar al Protopopiatului și preot în *Parohia I* din Timișoara iar, mai apoi, în parohiile *Beșenova* și *Deta* (din județul Timiș - Torontal), dar și în calitate de Președinte al *ASTREI*, este evocată în ziarul *Dacia* (Timișoara), între anii 1941-1944, periodicul oferindu-ne date referitoare la activitățile caritabile și culturale ale Părintelui Gavril Relea, pe care nu le-am mai întâlnit în nicio sursă bibliografică de până acum; de pildă, organizarea de concerte religioase cu corul Parohiei Deta, dirijat de însuși Părintele Relea, de cele mai multe ori, în vederea strângerii de fonduri pentru

ajutorarea soldaților răniți în cel de-al Doilea Război Mondial, dar și a celor căzuți pe câmpul de luptă; colaborarea permanentă cu Societatea *Crucea Roșie*; procurarea și distribuirea de cărți și reviste cu caracter educativ prin intermediul Asociației *ASTRA*, pentru ridicarea nivelului cultural al cetățenilor; organizarea de Școli țărănești ș.a.

Tot din această perioadă, din paginile revistei teologice „*Duh și Adevăr*” a Episcopiei de Timișoara, între anii 1941-1944 și 1946, și din ziarul *Dacia* de Timișoara, între anii 1941-1944, descoperim și predicile Părintelui Gavril Relea, publicate la rubricile „*Dumineca*” și „*Mărgăritare*”, în aproape toate duminicile și sărbătorile din cursul anului liturgic bisericesc. Pe lângă acestea, se mai regăsesc încă o predică publicată în ziarul *Renașterea* de Cluj în anul 1949 și încă trei păstrate sub formă de manuscris. În total, am adunat 112 predici, pe care le vom publica într-un capitol special în cadrul acestui volum, dat fiind faptul că, până în prezent, în spațiul teologic erau cunoscute doar 5 dintre ele.

Bibliografia de specialitate ne pune în legătură și cu perioada de tristă amintire a regimului comunist în care Părintele Gavril Relea și-a executat, cu multă demnitate, pedeapsa cu închisoarea, timp de 5 ani de zile, în diferite locuri din țară. Alături de mărturiile deținute de la dânsul (prin interviuri), menționăm, pentru această perioadă, documentarul dlui cercetător Adrian Nicolae Petcu, publicat în ziarul *Lumina*, XII (2016), nr. 173 (3466), în data de 27 iulie, intitulat: *Preotul Gavril Relea din Prundu Bârgăului*, p. 6, dar și documentata lucrare coordonată de către Ierom. Grigorie Benea, *Preoți din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului în temnițele comuniste*, apărută la Editura *Renașterea*, în anul 2017, pp. 306-309; ambii autori au folosit în acest demers documentele oficiale de stat din: ACNSAS, Fond Informativ, Dosar 650944; ACNSAS, Fond Penal, Dosar 39376, precum și Fișa matricolă (penală), oferindu-ne o imagine cât mai complexă a crudei realități prin care a trebuit să treacă Părintele Gavril Relea și familia sa sub acest regim totalitar.

Desigur, tot legat de acest subiect, amintim și lucrarea: *Mărturisitori de după gratii. Slujitori ai Bisericii în temnițele comuniste*, coord.: Ștefan Iloaie, Paul Caravia, Virgiliu Șt. Constantinescu, Editura Arhidiecezania, Cluj-Napoca, 1995, p. 67, dar și pe cea a dlui Fabian Seiche, *Martiri și mărturisitori români din secolul XX. Închisorile comuniste din România*, Editura Agaton, Făgăraș, 2014, p. 451, ambele menționându-l și pe Părintele Gavril Relea printre pătimitorii închisorilor comuniste.

În ce privește activitatea pastoral-misionară de după eliberarea din închisoare și până la pensionare (1977), perioadă în care a activat ca preot paroh în parohiile: *Recea Cristur, Răscruți și Iclod*, bibliografia este mai săracă în informații, însă, mergând pe urmele istoriei, în parohiile amintite mai sus, îl găsim menționat în *Cartea de Aur a Parohiei Recea Cristur* și în *Cartea de Aur a Parohiei Iclod*, pe care a alcătuit-o personal și pe care o vom atașa la secțiunea *Anexe*, fiindcă păstrează chiar scrisul de mână al părintelui și, totodată, foarte multe informații de ordin personal. Din cele menționate în documentele prezentate și coroborat cu informațiile primite de la actualii preoți din aceste parohii, am reușit să reconstituim întreaga activitate de aici a Părintelui Gavril Relea, un adevărat slujitor al Bisericii și al Neamului românesc.

Tot din bibliografia de specialitate consacrată Părintelui Gavril Relea face parte și *Necrologul Sfinției Sale*, publicat în ziarul *Renașterea*, XVI (2005), nr. 12, p. 8 și realizat de către Părintele Consilier Niculai Buda, care, alături de datele personale, aduce un ultim omagiu Părintelui Protopop Gavril Relea, oferindu-ne, în același timp, detalii legate de desfășurarea funeraliilor.

Pe lângă aceste surse menționate, viața și activitatea Părintelui Gavril Relea a mai fost evocată, rezumativ, și în diverse monografii de specialitate, începând cu anul 2007. Amintim, în acest sens, monografia dlui Niculae Vrăsmaș, *Prundu Bârgăului o vatră străveche*, vol. I, Bistrița, 2007, p. 186; monografia dlui Titu Wachsmann-Hogiu, *Bârgăuani de top. O carte (incompletă) a spiritualității Bârgăuane*, ediția a II-a,

Respectiv, Bistrița, 2010, pp. 115-119; monografia Părintelui Protopop Gheorghe-Dragoș Braica, *Oameni și altare ale credinței. Monografia Protopopiatului Cluj 2 – Municipiul Cluj-Napoca*, Cluj-Napoca, 2012, pp. 99-103; monografia dlor Dan N. Buruleanu și Ion Traia, *Deta. Album monografic*, Timișoara, 2012, p. 199 și monografia dlui Vladimir Cinezan, *Comuna Recea Cristur – o așezare caldă*, Cluj-Napoca, 2014, p. 130.

Cel mai recent, cu ocazia proclamării de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a anului 2017 ca „Anul omagial al sfintelor icoane, al iconarilor și al pictorilor bisericești și Anul comemorativ Justinian Patriarhul și al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului”, personalitatea Părintelui Gavril Relea a fost evocată într-o emisiune specială, difuzată la *Radio Renașterea*, de către Pr. Lect. Univ. Dr. Cosmin Cosmuța, cadru didactic la Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca și, de asemenea, în 17 decembrie 2017, la Parohia „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din cartierul clujean Dâmbu Rotund, prima parohie a Părintelui Gavril Relea, de către Părintele Protopop Alexandru-Constantin Ciui, amintirea părintelui rămânând neștersă din sufletele credincioșilor și ale celor care l-au cunoscut.

Acestea ar fi, în linii mari, sursele bibliografice de specialitate pe baza cărora am întocmit această lucrare dedicată Părintelui Protopop Gavril Relea.

În ce privește structura compozițională a lucrării se pot distinge patru capitole mari, cu subcapitolele aferente: *Repere bibliografice și structura lucrării*, *Viața și activitatea Părintelui Protopop Gavril Relea*, *Opera teologică a Părintelui Protopop Gavril Relea* și *Predicile Părintelui Protopop Gavril Relea*, prin toate acestea, urmărind, cronologic, reliefaarea personalității sale și a activității pastoral-misionare, filantropice și culturale desfășurată în cadrul Bisericii Ortodoxe Române, urmate de *Concluzii* și de secțiunile: *Anexe*, *Bibliografie finală* și *Fotografii din Arhiva Familiei Relea*, elemente indispensabile într-o astfel de lucrare.

2. Viața și activitatea Părintelui Protopop Gavril Relea

Biserica Ortodoxă Română a avut și va avea întotdeauna, prin mila și purtarea de grijă a lui Dumnezeu, slujitori demni de admirat și adevărați mărturisitori ai Evangheliei, care, înflăcărați de dragostea față de Hristos și urmând Lui întru totul, s-au făcut părtași misiunii apostolice, împlinind, astfel, cea mai mare poruncă din Lege: „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuși” (Luca 10, 27).

Apostolatul acesta – niciodată ușor și din ce în ce mai greu în contemporaneitate – oferă sacerdotului șansa de a conlucra cu Dumnezeu la mântuirea întregii umanități, preotul devenind „părintele” sufletesc al credincioșilor săi și „parohia” o fortăreață a luptelor și a nevoițelor duhovnicești la care el trebuie să participe zi de zi, cu toată ființa sa.

De multe ori, așa cum putem constata din istorie, Dumnezeu a inclus în planul Său providențial persoane speciale, alese, încă din pânțele mamei lor, spre a-I fi de folos în Biserică și în societate. Un astfel de om a fost și Părintele Gavril Relea, un vrednic slujitor al Bisericii Ortodoxe și al Neamului românesc. Acum, la peste o sută de ani de la nașterea sa și la paisprezece ani de la trecerea sa la cele veșnice, cercetând istoria și vremurile tulburi prin care a trecut, îmi dau seama că a fost, cu adevărat, un om ales de Dumnezeu și chemat la viață, pentru ca și prin el „să se arate lucrurile lui Dumnezeu” (Ioan 9, 3).

Cei care l-au cunoscut și l-au iubit, pot depune oricând mărturie despre viața pilduitoare, dar și plină de încercări și de

suferințe, a acestui venerabil preot al lui Dumnezeu, care, aproape de un veac, până în clipa când a trecut din această viață „deșartă și trecătoare”, nu a încetat să rămână în slujba lui Dumnezeu și a semenilor săi un adevărat „luceafăr al creștinătății”, nevoindu-se, în ogrorul Domnului, pentru mântuirea păstoriților săi.

Într-adevăr, așa cum vom vedea, multe i-au fost încercările, grele suferințele și împovărători cei 95 de ani de viață, însă, întreaga sa activitate pastoral-misionară, dragostea sa față de Neamul românesc, precum și jertfelnicia față de familia sa și față de orice credincios care l-a cunoscut și i s-a mărturisit sub epitrahil, îl proiectează, astăzi, printre cei mai vrednici slujitori ai Bisericii și ai Țării noastre, deoarece, așa cum chiar dânsul mărturisea într-o predică: „Pe culmile înalte ale cinstirii și ale recunoștinței nu s-au putut urca decât aceia care au înțeles să devină credincioși slujitori ai intereselor colectivității în mijlocul căreia trăiau”¹.

În cele ce urmează, vom reliefa, în linii mari și din punct de vedere cronologic, viața și activitatea Părintelui Gavril Relea, în conformitate cu documentele personale (civile și bisericești) și bibliografia de specialitate existentă în spațiul românesc.

2.1. Copilăria, anii de școală primară și secundară

Părintele Protopop Gavril Relea s-a născut la data de 4 iulie 1910 (însă a fost înregistrat în Certificatul de naștere la 6 iulie 1910), în localitatea Rusu Bârgăului, județul Bistrița-Năsăud², din părinții credincioși Petru și Maria. Tatăl său a fost cântăreț bisericesc la Parohia Ortodoxă sus-numită, iar bunicul său, Leon Ursace, deținea funcția de director al școlii de aici.

¹ GAVRIL RELEA, *Dumineca: Predică la Duminica a V-a din Postul Mare, Cererea mamei fiilor lui Zevedei – „Nu știți ce cereți...”*, în *Dacia* (Timișoara), V (1943), nr. 82, p. 5.

² Cf. *Certificat de naștere*, Nr. 47/1910, eliberat de Sfatul Popular al comunei Josenii Bârgăului, 6 iulie 1910, în *Carnet de muncă. Republica Populară Română, Seria P.c. Nr. 387723*, eliberat de Protopopiatul Ortodox Român, Raionul Dej, 6 mai 1965, fila 2, în Arhiva Familiei Relea.